

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

No6(4)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 310 sahifa,
12-iyun, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Maktab o'quvchilarining musiqiy tafakkurini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari	10
<i>Abilov Muslim Normuxammadovich</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini milliy qadriyatlar ruhida tarbiyalashning pedagogik ahamiyati.....	14
<i>Bolqiyev Axmad</i>	
Jamiyat muhitida radikalizmning oldini olishga qaratilgan uzluksiz profilaktika tizimini yaratish	17
<i>Axmedova Iroda Shaxitbekovna</i>	
Inklyuziv ta'lim va gospital pedagogikani rivojlantirishda pedagogning tashkilotchilik madaniyati: nazariy va amaliy aspektlar	22
<i>Djabborov Ma'sud Bahriddinovich, Arolova Zarina Lochin qizi</i>	
Developing Sociolinguistic Competence in Intensive Teaching of Foreign Languages to Adults	28
<i>G. R. Tolibova</i>	
Языковая выразительность и художественный мир сказки "Муха-Цокотуха"	31
<i>Garifullina Alsu Robert qizi</i>	
Boshlang'ich sinflarda nasriy asarlarni o'qitish	35
<i>Ibodullayeva Madina Muzaffar qizi</i>	
Nutq kamchiligiga ega bo'lgan bolalarda nutq faoliyatining yuzaga kelish xususiyatlari	38
<i>Ibroximova Fotimaxon Qobiljon qizi</i>	
Rezervga bo'shatilgan harbiy xizmatchilarni fuqarolik hayotiga ijtimoiy-psixologik reintegratsiyasining nazariy-metodologik tahlili (CTP dasturi misolida).....	42
<i>Ikmatullayev G'ayrat Zokirovich</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining o'quv motivatsiyasini innovatsion pedagogik texnologiyalar asosida rivojlantirish yo'llari	47
<i>Islamova Fotima Shamsiddinovna, Ismoilova Mohinur Faxriddin qizi</i>	
Raqamli ta'lim muhitida milliy o'quv dasturini amaliyotga joriy etishning asosiy tamoyillari	52
<i>Mamanazar Djumayev</i>	
Turli vazn toifalaridagi dzyudochilarning texnik-taktik tayyorgarligini takomillashtirish	61
<i>I. B. Matmuratova</i>	
Maktabgacha ta'limda xalqaro monitoring va baholash dasturlarining o'rni	65
<i>Mutalova Dilnoza Abdurashidovna</i>	
Raqamli texnologiyalar orqali o'quvchilarning intellektuallik koeffitsientini rivojlantirish va zamonaviy ko'nikmalarini shakllantirish	69
<i>Normamatova Sevinch Asror qizi</i>	
Ona tilidan o'quvchilarning pragmatik kompetensiyasining rivojlanganlik darajasini aniqlash mezonlari.....	73
<i>Oloqova O'g'iljon Mamanazarovna</i>	
Oliy ta'limda adaptiv raqamli ta'lim texnologiyalari asosida o'quv jarayoni samaradorligini oshirish modeli ...	77
<i>Quchqarova Dilnovoz Shaymaxammad qizi</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarning kasbiy kompetensiyalarini autentik videomateriallar asosida rivojlantirish metodikasi	81
<i>Qurbonova Shalola Ilhomiddinovna</i>	
Jadid ma'rifatparvarlari pedagogik merosini tadqiq etishning zamonaviy ijtimoiy-pedagogik ahamiyati	84
<i>Raxmatova Dilbar Anvar qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining funksional savodxonligini xalqaro baholash dasturlari asosida rivojlantirish	88
<i>Shavqiddin Burxonov</i>	
Development of Students' Artistic Taste and Aesthetic Education as a Pedagogical Problem.....	91
<i>Temirov Murodjon Anvarovich</i>	
O'smirlarda huquqiy madaniyatni shakllantirishda ma'naviy-ma'rifiy faoliyatning pedagogik imkoniyatlari...	95
<i>Umarov Qobiljon</i>	

Ta'lim va tarbiya tizimida falsafiy yondashuvning pedagogik asoslari	98
Umurov Sharif Rajabovich	
Boshlang'ich sinf ona tili darslarida so'z turkumlariga oid mashg'ulotlar ustida ishlash	102
Voxidova Muqaddas Rasuljon qizi	
Методические основы развития критического мышления обучающихся при изучении информационных технологий в условиях использования искусственного интеллекта	106
Панжиева Назокат Норматомовна	
Динамика морфологической системы современного русского языка в условиях цифровизации	111
Тураева Дилфуза Даминовна	
Zamonaviy pedagogik texnologiyalar va ularning ta'lim samaradorligiga ta'siri	116
Abdug'aniyeva Saodat Shuhrat qizi	
Blended Learning Pedagogy in University EFL Writing Courses: Effects on Linguistic Accuracy and Learner Autonomy	120
Inomidinova Dildorxon Ikramovna	
O'smirlik davrida psixologik rivojlanishning muhim jihatlari va uning determinantlari.....	125
M. S. Usmonova	
The Relationship Between Grammar Knowledge and Writing Proficiency in EFL Learners	130
Tahirova Shaxribonu	
Особенности интерпретации юридических терминов в медиатекстах.....	139
Хамидова Нигора Тулкуновна	
Sportchilarning ijtimoiy moslashuvda murabbiy shaxsining roli	142
Akbarova Maloxatoyimposhsha Saidto'ra qizi	
Raqamli asrda yoshlarning media savodxonligi: ingliz tili og'zaki nutq ko'nikmalarini rivojlantirishda vlog yuritishning o'rni.....	146
Akramova Yulduz Farxadovna, To'rayeva Maftuna Ravshanovna	
Naqshbandiya ta'limotida psixospiroital paradigmalarning mohiyati	151
Ashurova Gulru	
Raqamli ta'lim muhitida talabalarining hamkorlikdagi o'quv faoliyatini monitoring qilish mexanizmlari.....	154
Bekmuratov Qadirbergen Quwanishbaevich	
Oliy ta'lim muassasasi talabalarining kasbiy-ijodiy qobiliyatlarini takomillashtirish.....	158
Hotamov Lochinbek Uktam o'g'li	
Improving Speaking Skills Through Authentic Videos Abstract	162
Imamaliyeva Gulnoza Ulug'bekovna	
Bo'lajak o'qituvchilarning kommunikativ kompetensiyalarini rivojlantirish metodikasi (pedagogik ritorika fani misolida).....	168
Ismoilov Muhammadkarim Miraxmat o'g'li	
Boshlang'ich ta'limda kommunikativ universal o'quv faoliyatlarini rivojlantirishning texnologik asoslari (2-sinf rus tili darslari misolida)	170
Jabborova Muslima Toxirovna	
Pedagogik amaliyot jarayonida talabalarining kasbiy kompetensiyasini shakllantirishning innovatsion mexanizmlari	175
Karimova Barno Ergashevna	
Raqamli ta'lim muhitida milliy o'quv dasturini amaliyotga joriy etishning asosiy tamoyillari	178
Mamanazar Djumayev	
Raqamli transformatsiya sharoitida ta'lim jarayoniga sun'iy intellekt texnologiyalarini joriy etishning pedagogik-didaktik asoslari	187
Maxmudova Gulchiroy G'anisherovna	
Regbi mashg'ulotlari jarayonida talabalarining tezkor-kuch sifatlarini rivojlantirishning differensial metodikasi	191
Nematov Bahodirbek Baxtiyor o'g'li	
Oila muhitida siblinglararo munosabatlarda psixologik manipulyatsiyaning namoyon bo'lish xususiyatlari...	195
Nishanova Zulfizar Yashin qizi	

Bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarini tayyorlashning hozirgi holati hamda innovatsion ta'lim texnologiyalari va tpack yondashuvi asosida pedagogik shart-sharoitlarni takomillashtirish	199
Nozimabonu Tojiboyeva	
Agressiv xulqning ijtimoiy-psixologik determinantlari.....	204
O'ktamova Shohida Odilbek qizi	
Sun'iy intellekt vositalaridan foydalanishning pedagogik afzalliklari va xavflari.....	209
Oqil Ochilov Lutfullo o'g'li	
Kichik tadbirkorlik subyektlarining hudud eksport salohiyatini oshirishga ta'sirining ekonometrik-statistik tadqiqi	214
Boymatova Dildora Olim qizi, Toshaliyeva Saodat Toxirovna	
Eshitishida nuqsoni bo'lgan bolalarga tovush yo'nalishini aniqlashtirish metodikasi.....	218
Haydarov Islomjon Hatamjon o'g'li	
Bolalar folklori asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarining badiiy-ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishning ijtimoiy-pedagogik zaruriyati	222
Jo'raboyeva Mushtariy Jamoldin qizi	
O'zbekistonda maktab ta'limida o'quvchilarning kasbiy salohiyatini aniqlashda sun'iy intellektdan foydalanish	228
Karimova Sarvinoz Hojiqurbonovna	
Aqli zaif bolalarning so'zlashuv nutqiga qo'yiladigan talablar	233
N. S. Mirbabayeva	
Oliy ta'lim muassasasida ta'lim va tarbiya berish metodlari	237
Kamalov Rustam Azizovich	
Bo'lajak logopedlarni tayyorlashda pedagogik mahoratini rivojlantirish xususiyatlari.....	241
Shamsiyeva Sevara Yusupovna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida ekologik tarbiyani rivojlantirishda loyihaviy ta'lim texnologiyalaridan foydalanish	244
Tangirqulov Elmurod Aliyarovich	
Ta'lim jarayonida sun'iy intellekt va raqamli texnologiyalardan foydalanish	248
Toshtemirova Sarvinoz Obidovna	
Shaxsning ijtimoiy-psixologik yo'naltirilganligi guruhviy jipslikni belgilovchi individual omil sifatida	251
Turayev Nurmuhammad Alibek Fozil o'g'li	
Alohida ta'lim ehtiyojlari bo'lgan bolalar og'zaki va yozma nutqini rivojlantirish (aqliy rivojlanishida nuqsoni bo'lgan bolalar misolida).....	254
G'ofurova Umida O'tkirbek qizi	
The Role of Artificial Intelligence in Creating Interactive Methods in English.....	258
Urozboyeva Mavluda Shukurlo qizi	
Bo'lajak muhandislarda ekologik madaniyatni rivojlantirishning ilmiy-pedagogik asoslari	262
Xalikova Xurshida Abdullayevna	
Suv ekotizimlarida turlar sonining kamayishini eDNA metabarkoding orqali aniqlash va uning oziq-ovqat xavfsizligidagi ahamiyati.....	267
Xalilova Nigora Ixtiyorovna, Izzatilloeva Umida Kamolovna	
Asalarilar sonining kamayishi va global ekologik xavf	272
Xalilova Nigora Ixtiyorovna, Sayfulloyeva Dilnura Samandarovna	
Enhancing A2 Learners' English Speaking Skills Through Short Stories With Structured Question-and-Answer Activities.....	276
Xudoyberdiyeva G. Sh.	
Кризис интеллигента и поиск смысла жизни в русской и мировой прозе XX Века: сравнительный анализ романов "Обломов" (И. Гончаров) и "Великий гатсби" (Ф. С. Фицджеральд) ..	280
Аманова А. А., Саттарова М.	
Понятие профессиональной ориентации и ее педагогическая сущность	285
Каримова Наргиза Абдугафуровна	
Talabalarning sun'iy intellektli ta'limiy vositalarni loyihalash kompetentligini shakllantirishning pedagogik shartlari	289
Toxirov Feruz Jamoliddinovich	

Maktab ta'lim tizimida STEAM yondashuvini joriy etishda loyiha boshqaruvining roli va samaradorligi 293 Avalboyeva Mavluda Abdumalikovna	293
Raqamli texnologiyalar vositasida bo'lajak o'qituvchilarni kasbiy faoliyatga tayyorlashning innovatsion mexanizmlari 300 Xodjayeva Matlyuba Rustamovna	300
Biologiya darslarida interaktiv metodlar orqali o'quvchilarning tanqidiy va kreativ fikrlashini rivojlantirish 304 Hayitov Abdurasul Eshdavlatovich, Anvarjonova Odinaxon Xayrullo qizi, Rahimova Fazilat Akrom qizi	304

NAQSHBANDIYA TA'LIMOTIDA PSIXOSPIRITUAL PARADIGMALARNING MOHIYATI

Ashurova Gulru

Qo'qon universiteti o'qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur tadqiqotda Naqshbandiya tariqatida shakllangan psixospiritual paradigmlar hamda ularning inson psixikasi va emotsional rivojlanishiga ta'siri ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqotda tasavvuf ta'limotidagi qalb, nafs va ruh tushunchalarining o'zaro bog'liqligi yoritilib, zikr, muroqaba va hushyorlik kabi amaliyotlarning shaxsning o'zini anglash, emotsional boshqaruv va ichki muvozanatini shakllantirishdagi o'rni ochib beriladi.

Naqshbandiya ta'limotidagi psixospiritual yondashuv zamonaviy psixologiyaning nazariy qarashlari, xususan, emotsional intellekt konsepsiyasi bilan qiyosiy tahlil qilinadi. Tadqiqot natijalari ushbu ta'limotning inson ruhiy kamoloti, stressga chidamlilik, emotsional barqarorlik va ijtimoiy moslashuv jarayonlaridagi ahamiyatini asoslab beradi hamda undan zamonaviy psixologik amaliyotda foydalanish imkoniyatlarini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: Naqshbandiya, psixospiritual paradigma, tasavvuf, qalb, nafs, ruh, zikr, muroqaba, emotsional intellekt, o'zini anglash, o'zini boshqarish, empatiya, ruhiy kamolot, mindfulness, psixologiya.

Abstract: This study examines the psychospiritual paradigms developed within the Naqshbandi Sufi order and their influence on human psychology and emotional development. It explores the interrelationship among the fundamental Sufi concepts of qalb (heart), nafs (ego), and ruh (spirit), while analyzing the role of practices such as dhikr (remembrance), muroqaba (meditative awareness), and mindfulness in fostering self-awareness, emotional self-regulation, and inner balance.

The psychospiritual approach of the Naqshbandiyya is comparatively analyzed in relation to contemporary psychological theories, particularly the concept of emotional intelligence. The findings highlight the significance of this tradition in promoting spiritual maturity, emotional stability, resilience to stress, and social adaptation, while also demonstrating its potential applications in contemporary psychological practice.

Key words: Naqshbandiyya, psychospiritual paradigm, Sufism, qalb, nafs, ruh, dhikr, muroqaba, emotional intelligence, self-awareness, self-regulation, empathy, spiritual development, mindfulness, psychology.

Аннотация: В данном исследовании рассматриваются психоспиритуальные парадигмы, сформировавшиеся в учении Накшбандийского тариката, а также их влияние на психику человека и его эмоциональное развитие. В работе раскрывается взаимосвязь понятий "кальб" (сердце), "нафс" (эго) и "рух" (дух) в суфийской традиции, анализируется роль таких практик, как зикр, муракаба и осознанность, в формировании самопознания, эмоциональной саморегуляции и внутреннего равновесия личности.

Психоспиритуальный подход Накшбандии сопоставляется с современными психологическими теориями, в частности с концепцией эмоционального интеллекта. Результаты исследования обосновывают значимость данного учения для развития духовной зрелости, эмоциональной устойчивости, стрессоустойчивости и социальной адаптации личности, а также раскрывают возможности его применения в современной психологической практике.

Ключевые слова: Накшбандия, психоспиритуальная парадигма, суфизм, кальб, нафс, рух, зикр, муракаба, эмоциональный интеллект, самопознание, саморегуляция, эмпатия, духовное развитие, осознанность, психология.

KIRISH

Naqshbandiya ta'limotida psixospiritual paradigmalarning mohiyati insonning ichki psixik holati va ruhiy kamoloti o'rtasidagi uzviy bog'liqlikni tushuntiruvchi yaxlit nazariy tizim sifatida namoyon bo'ladi. Ushbu ta'limot tasavvufning muhim yo'nalishlaridan biri bo'lib, insonning qalbi, ongi va nafsini boshqarish orqali uni komillikka yetkazishni asosiy maqsad sifatida belgilaydi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Psixospiritual paradigma deganda insonning psixologik jarayonlari - hissiyotlari, tafakkuri va ong holatlari bilan uning ruhiy-ma'naviy tajribasi o'rtasidagi integratsiya tushuniladi. Naqshbandiya tariqatida mazkur integratsiya aniq amaliy mashqlar va tamoyillar orqali amalga oshiriladi.

Ushbu ta'limotda inson tabiatining asosiy komponentlari sifatida qalb, nafs va ruh tushunchalari ajratib ko'rsatiladi. Qalb ilohiy haqiqatni idrok etuvchi markaz sifatida talqin qilinadi, nafs esa insonning instinktiv, ehtirosli va ko'pincha nazoratga muhtoj jihatini ifodalaydi. Ruh esa ilohiy manbaga bog'langan oliy substansiya sifatida qaraladi. Insonning kamoloti aynan ushbu uch unsur o'rtasidagi muvozanatni ta'minlash orqali yuzaga keladi. Bu jarayon psixologik nuqtai nazardan o'zini anglash, o'zini boshqarish va emotsional barqarorlikni rivojlantirish bilan chambarchas bog'liqdir.

Naqshbandiya ta'limotining muhim jihatlaridan biri shundaki, unda ruhiy rivojlanish jamiyatdan chekinish orqali emas, balki ijtimoiy hayot jarayonida amalga oshirilishi targ'ib etiladi. "Dil ba yor, dast ba kor" tamoyili inson qalbi doimo ilohiylik bilan bog'langan holda, uning jismoniy faoliyati esa kundalik mehnat va ijtimoiy vazifalar bilan uyg'unlashgan bo'lishini anglatadi. Mazkur prinsip psixologiyada ichki va tashqi faoliyat o'rtasidagi muvozanatni saqlash, diqqatni boshqarish hamda ongli yashash kabi tushunchalar bilan hamohangdir.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Naqshbandiya tariqatida "hush dar dam" tamoyili alohida ahamiyat kasb etib, u har bir nafasda ongli hushyorlikni saqlashni anglatadi. Mazkur holat zamonaviy psixologiyada mindfulness deb ataluvchi ongli xabardorlik konsepsiyasiga yaqin mazmunga ega. Ushbu amaliyot insonning o'z fikrlari va hissiyotlarini kuzatishi, ularni nazorat qilishi hamda ortiqcha emotsional reaksiyalarni kamaytirishiga yordam beradi. Natijada shaxsda emotsional barqarorlik, stressga chidamlilik va ichki muvozanat shakllanadi.

Xoja Abdulxoliq G'ijduvoni Naqshbandiya ta'limotining dastlabki psixologik-amaliy asoslarini ishlab chiqqan hamda ruhiy intizom tizimini shakllantirgan. Muhyiddin Ibn al-Arabiy tasavvuf falsafasiga chuqur nazariy asos berib, borliqning ruhiy birligi g'oyasini ilgari surgan. Ahmad Sirhindiy esa ruhiy tajribaning subyektiv jihatlarini rivojlantirib, inson ongining ilohiy idrokidagi o'rnini asoslab bergan.

Zamonaviy davrda ham Naqshbandiya ta'limoti psixologik nuqtai nazardan keng o'rganilmoqda. Najmiddin Komilov tasavvuf falsafasining nazariy jihatlarini tahlil qilgan bo'lsa, M. H. Holnazarova Naqshbandiya ta'limotida komil inson muammosini psixologik jihatdan tadqiq etgan.

Shayx Muhammad Sodiq Muhammad Yusuf tasavvufni zamonaviy jamiyat kontekstida talqin qilib, uning ma'naviy-axloqiy ahamiyatini yoritgan. Shuningdek, bir qator tadqiqotchilar tasavvuf va zamonaviy psixologiya o'rtasidagi bog'liqlikni o'rganib, ushbu yo'nalishning ilmiy ahamiyatini asoslab bermoqdalar.

TAHLIL VA NATIJALAR

Naqshbandiya ta'limotidagi yana bir muhim tamoyil - "nazar bar qadam" bo'lib, u insonning har bir harakatini ongli ravishda nazorat qilishini anglatadi. Mazkur tamoyil xulq-atvorni boshqarish, impulsni jilovlash va ongli qarorlar qabul qilish qobiliyatini rivojlantiradi. Shu jihatdan Naqshbandiya amaliyotlari insonning psixologik o'zini boshqarish mexanizmlarini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Naqshbandiya ta'limotida zikr va muroqaba amaliyotlari psixospiritual rivojlanishning asosiy vositalari hisoblanadi. Zikr ilohiy nomlarni ichki takrorlash orqali qalbni poklash va ongni jamlash jarayoni bo'lsa, muroqaba chuqur tafakkur hamda ichki kuzatuv holatini anglatadi. Ushbu amaliyotlar inson diqqatini markazlashtiradi, ichki dialogni kamaytiradi va ruhiy xotirjamlikni ta'minlaydi. Zamonaviy ilmiy tadqiqotlarda meditatsiya va unga o'xshash amaliyotlarning stressni kamaytirishi, emotsional holatni barqarorlashtirishi hamda kognitiv funksiyalarni yaxshilashi isbotlangan bo'lib, bu jihatlar Naqshbandiya amaliyotlari bilan bevosita uyg'unlashadi.

Naqshbandiya ta'limotida "komil inson" konsepsiyasi psixospiritual paradigmanning eng yuqori bosqichi sifatida qaraladi. Komil inson o'z nafsini boshqara oladigan, qalbi pok, emotsional jihatdan muvozanatli va axloqan yetuk shaxsdir. Bunday inson o'z ichki kechinmalarini anglaydi, ularni nazorat qiladi hamda boshqalar bilan sog'lom ijtimoiy munosabatlar o'rnatadi. Mazkur model zamonaviy psixologiyada emotsional intellekti yuqori bo'lgan shaxs tavsifi bilan uyg'unlashadi.

Naqshbandiya psixospiritual paradigmasi ko'plab mutafakkirlar tomonidan rivojlantirilgan. Xoja Bahouddin Naqshband ushbu tariqat asoschisi sifatida ruhiy poklanish va ijtimoiy faollik uyg'unligi g'oyasini ilgari surgan.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Umuman olganda, Naqshbandiya ta'limotidagi psixospiritual paradigma insonning ichki dunyosini chuqur tahlil qiluvchi hamda uni takomillashtirishga yo'naltirilgan kompleks tizim hisoblanadi. Ushbu paradigma o'z ichiga o'zini anglash, emotsional nazorat, ruhiy poklanish va axloqiy yetuklik kabi muhim jihatlarni qamrab

oladi. Shu sababli u nafaqat diniy-falsafiy ta'limot, balki zamonaviy psixologiya bilan uyg'unlashuvchi universal psixospiritual rivojlanish modeli sifatida ham alohida ilmiy ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Al-Arabi M. I. The Bezels of Wisdom (Fusus al-Hikam). - Paulist Press, 1980.
2. Goleman D. Emotional Intelligence: Why It Can Matter More Than IQ. - New York: Bantam Books, 1995.
3. Goleman D. Working with Emotional Intelligence. - New York: Bantam Books, 1998.
4. Komilov N. Tasavvuf. - Toshkent: Movarounnahr, 2009.
5. Mayer J. D., Salovey P., Caruso D. R. Emotional Intelligence: Theory, Findings, and Implications // Psychological Inquiry. - 2004. - Vol. 15, No. 3. - P. 197-215.
6. Naqshband B. Teachings of Khwaja Bahauddin Naqshband. - Sufi Publications, 1991.
7. Sirhindi A. Letters of Ahmad Sirhindi (Maktubat). - Islamic Book Service, 2001.
8. Yusuf M. S. M. Tasavvuf haqida tasavvur. - Toshkent: Hilol-Nashr, 2015.
9. Gijduvani A. Khojagon Teachings. - Central Asian Sufi Press, 1993.
10. Nasr S. H. Islamic Spirituality: Foundations. - London: Routledge, 2007.
11. Chittick W. C. Sufism: A Short Introduction. - Oxford: Oneworld Publications, 2000.
12. Schimmel A. Mystical Dimensions of Islam. - Chapel Hill: University of North Carolina Press, 1975.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №6(4)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.